samuti varemini avatud, jäi edasi töötama. Seltsidega ühenduses tekkisid laulu- ja mängukoorid, 1914. a. kevadel pandi seltsi korraldusel alevi ligiduses suurem kontsert toime, millest ümbruse koorid osa võtsid.

Ühistegelisist asutusist kutsuti Jõgeval ellu ja teotsevad tagajärjekalt majandusühisus ja ühispank. Esimene ehitas 1922. a. omale suurema kivimaja, kus ka teised ühistegelised asutused ruumi leiavad.

Saksa okupatsiooni väe-osade ilmumisel said Jõgeval paar eraisikut, kes rongist maha tulid, laskmisel surma, ka tungisid Saksa sõdurid Põltsamaa-Mustvee teel liikuvaile Vene väe-osadele Jõgeva kohal kuulipildujatega kallale, millel silmapaistvaid tagajärgi ei olnud. Vene enamlaste sõjasalkade sissetungimise ajal 1918. a. lõpul asus Jõgeva alevis enamlaste komandantuur. Suuremaid sõjalisi sündmusi Jõgeval aga ei olnud.

Rändajaile. Vaatlemisväärilise rändajaile on pikk peaaegu nelinurkne alev, mille lühem külg on levinud rööbiti raudteega ja teine ulatunud kaugele läände mööda Suurt tänavat. Alevi tähtsamad ehitused on seltsimaja ja majandusühisuse hoone. Kaugemal läänes, alevi piiril pakub huvi ka „Uku" villaketrus oma uute masinatega. Alevist tähelepandavam on alevi lähim põllurikas ümbrus. Sellega tutvumiseks algame raudteejaamast ja läheme mööda Suurt tänavat Kruusamäest (umb. 1 km rdtjaamast, kruusa-auk, tüübiline kodumaa voore paljastus!) mööda kuni teeristini (2 km rdtjaamast). Sealt kääne pahemat kätt vormilt vähe ebaselgesse ühe poolega Eristvere haguküla (vallamajani 3 km rdtj.), mis asub liuska läände kerkiva voore jalal, vastu niisket hõreda metsaga kattunud moldlohku. Vallamaja juurest käik paremat kätt Siimusti külla (Tiimanite savitööstus, 2 km vallamajast). Edasi Painküla, mis jätkuks eelnimetatud külale. Pedja jõe ääres veski, mis nüüd varemeis (vallamajast jõeni 2 km). Üle jõe kääne pahemale poole, kus jõe kallast mööda läbi Ellakvere küla Jõgeva mõisa (6 km Painkülast, tee läheb kõik aeg mööda Pedja jõe paremat kallast, laias moldorus lookleb jõgi, üle jõe rahvarikas Jõgeva küla, ida pool kerkib üle lohkude Laiuse mäe imposantne turi). Jõgeva mõisa (178. joon.) all hargneb Pedja jõgi kaheks, harude vahel saarel asubki mõisa (park, Seemnevilja-ühisuse katsejaam, sordiparandus, mõlemad eriti soovitav vaadata!). Jõgeva mõisast mööda raudtee äärt alevisse (2 km). Kogu teekond on 14 km, kõrvalekäik Siimusti savitööstusse veel 4 km, kokku 18 km, mille ühe päevaga võib ära käia.

Kirjanduslised allikad. Kaartidest on tarvitatud üheverstalist topograafilist kaarti.

[**Kaastöölised**: Prof. J. Kõpp (ptk. „Ajalugu"); üliõpil. J. Lind (toimetanud 1923. a. sanitaar-topograafilisi uurimisi); üliõpil. V. Matiisen (alevi plaan); üliõpil. J. Praam (toimkonna ülesandel teinud 1924. a. kevadel päevapildid); prof. A. Rammul (lubanud kasutada sanitaar-topograafilise uurimise andmeid); mag. geogr. J. Rumma (ptk.-d „Asend", „Arvustik", „Loodus", „Vaimline elu", „Tervishoiulised olud", „Rändajaile", kartomeetrilised andmed, toimetustöö); mag. geogr. A. Tammekann (ptk. „Inimene", valmistanud alevi plaani kavandi)].